

Iz Rezjanske doline : naj se odpravita Revščina in emigracija

Rezijo prištevamo h Karniji, čeprav leži tokraj Pontebanske ceste. Obdajajo jo visoki hribi: na vzhodu mogočni Kanin, na jugu Muško pogorje, na severu pa druga visoka veriga gorovja, za katero je dolina Reklanica in «Sella Nevea» (Nevejsko sedlo). Z imenom Rezija so mišljene vse vasi doline Rezije, ker se ne imenuje nobena vas s tem imenom. Rezijo sestavljajo sledeče vasi: Sv. Jurij ali Bilo (Bela), Njiva, Liščeca, Osojani, Stolbica, Korita in Ravenna, kjer je sedež komuna in je smatrana za center doline. H komunu Rezija spada tudi Učja, ki pa leži izven Rezjanske doline in sicer v dolini Belega potoka, ki je pritok zgornjega toka Soče.

Svet je zelo pust, ker ni rodotne zemlje. Ljudje se preživljajo i: ključno s prihranki, ki jim jih pošiljajo svojci iz raznih držav, kjer so zaposleni. Na domačih tleh ni nikake industrije in tudi drugih možnosti zasluga, čeprav je dolina izredno bogata voda in je tu tudi velika električna centrala, ki proizvaja energijo za pogon raznih industrij v ravnini. Dokler niso bila odprta vrata emigracije v tujino je dosti žena iz Rezije hodilo po furlanski ravni beračit, da bi mogle preživljati družino. Še danes stražijo furlanski kmetje svoje otroke, da jih bo vzela Rezjanka s košem. Možje so hodili iz vasi do vasi s krošnjo (kramo) na rami in popravljali stare dež-nike, vezali lonce in brusili škarje in nože. Danes so opustili tudi ta poklic, ker so našli pot v inozemstvo, kjer lažje in boljše zaslužijo.

Do danes ni še nihče pomislil na to, da bi mogli prav v Reziji razviti kako industrijo, saj so na razpolago vsi pogoji za to. Električno energijo je na licu mesta, delovna sila tudi in še povrhu specializirana, kajti Rezijani so zelo podjetni ljudje in so se po svetu naučili vsakovrstnih obrti. Zaposleni so v tovarnah, slaščičarnah, trgovinah in gradbiščih. Torej bi lahko tudi doma nekaj bili.

Se do te zadnje vojne je imela rezjanska občina zelo razsežne gozdove, največ bukovih in smrekovih. Lahko bi se že takrat razvila lesna industrija, a no to ni nihče pomislil. Za časa fašizma so vse gozdove iztrebili, ostale so le goličave, ki jih niso v dostih krajih še danes pogozdili.

Se do nedavnega je komun Rezija štel nad 4.000 ljudi, danes jih je pa revščina in brezposelnost pognala po svetu več kot polovico. Rezijana najdemo povsod: v Švici na gradbiščih in fabrikah (dosti jih je zaposlenih pri gradnji palače Združenih Narodov), v Luksemburgu jih je cela kolonija, kjer gradijo novo moderno mesto, v katerem bi moralidobiti svoje prostore organizmi Evropskega skupnega trga MEC, v Avstriji je 90% trgovcev s sadjem in zelenjavo rezjanskega izvora, na Madžarskem jih je tudi dosti in tudi v Jugoslaviji jih je precej. V Ljubljani je bil največji grosist sadja in zelenjave Rezjan. Najdemo jih v Franciji, Nemčiji, Romuniji Češkem in v Rusiji, le v prekooceanskih državah jih ni, ker se ne podajajo izven Evrope na delo.

Rezijani so torej delavni ljudje, povsod jih hvalijo in povrh tega še izredno navezani na domačo zemljo. Vsako leto prihajajo domov na obisk k domačim ali sorodnikom in čeravno so toliko let po svetu, noben Rezijan še ni pozabil svojega materinega jezika. Ne bi jih bilo torej težko pridržati doma, če bi jim dali delo. Za kaj

takega pa nihče ni skrbel in ne skrbi. Morda je komu prav, da jih ni doma. Kdaj se bo rodil človek, ki bo poskrbel, da Rezijanom ne bo potreben hoditi po svetu? Kdaj bo izšlo iz Rezijanov tako vodstvo, ki bi zares vsaj delno mislilo na rešitev perečega ekonomskega vprašanja, v katerem se danes nahajajo?

Na sliki vidimo vas Njivo, ki spada h komunu Rezija, v ozadju pa je Muško pogorje. Ljudje te vasi si morejo zasluziti svoj vsakdanji kruh samo v emigraciji, kajti domača zemlja jim ga ne more dati

Enzo Lettig, kavalir

Naš «sindaco» g. Enzo Lettič (Lettig) je prejel te dni zelo visoko priznanje za svojo prizadevost, ki jo izkazuje rezjanskemu komunu že 11 let. Predsednik republike prof. Antonio Segni ga je za njegovo delo dekoriral in ga imenoval za «Cavaliere della Repubblica». Ne čudimo se temu, saj moramo vsi priznati, da je pod njegovim vodstvom komunska administracija izvedla po vseh vaseh, tudi po najbolj zakotnih, nešteto javnih del na vseh področjih. Dobili smo profesionalno šolo, kanalizacijo, asfaltirali so vso cesto po dolini Rezije in sistemerj ostalo cestno mrežo, nov poštni urad, premisli so spomenik padlim v lepo urejen park, kjer so postavili tudi vodom, Ravenna pa, kjer je sedež komuna in kjer ima «sindaco» svoj «panificio», kavarno in gostilno,

je dobila pravi gospodski videz, ki prav nič ne zaostaja za drugimi turističnimi kraji Kanalske doline ali Karnije. Ravenna je postala v zadnjih časih zares pravo mestec. Vso vas so pavimentirali s posebnimi kockami iz trdega granita, namestili po vsej dolžini vasi fluorescentne luči, zasadili drevore do Sv. Jurija in posekali najstarejšo orjaško lipo, ki je stala na trgu sredi vasi. Vse to je zasluga našega gospoda sindaka.

Ko so izročili «sindiku» to visoko odlikovanje, so mu na komunu pripravili veliko «fest», kjer se je jedlo in pilo, seveda ni manjkalo niti priložnostnih govorov in napitnic.

Čestitamo gospodu Cav. sindaku in mu želimo še obilo uspehov pri nadaljnjem delu za dobrobit rezjanske skupnosti.

Iz Nadiške doline

Mjesca setemberja je biu trafik skuoz blok u Štupci zlo razgiban. Vreme je bilo lepo an zavoj tega so domačini an juški profitiral gorke dneve za zadnje poljetne «gite» na to an onkraj konfina, pa tud puosko djelo je blo več ali manj nareto, de so imel ljudje več cajta za hobit na čedadski trg. Na bloku u Štupci so setembeja registriral kar 12.425 prehodov. Avtobus, ki vozi iz Čedada u Tolmin an nazaj, je biu nimar polen, saj je u tjem cajtu prepejū kar 3.220 ljudi.

Tud skuoz druge konfinske bloke je biu trafik dobar. Skuož Učjo je blo 663 prehodu, skuož Most na Nadiži (Platišče) 1001, skuož Robedišče 1682, skuož Polavo par Čeplatiščih 770, skuož Solarje par Dreki 889, skuož Most Klinac u Idrijski dolini 369, skuož Mišček

1010, skuož Dreko (Teleferika) 480, skuož Melino u Idrijski dolini pa 138. Skuož usē prehode u naših krajih je blo skupaj 16.612 prehodu.

Sv. Peter Slovenov

Obvezno cepljenje (vaccinazione obbligatoria) otruč rojenih u ljetu 1960 an 1961 se bo djelalo u komunskem ambulatoriju dne 18. octoberja t.l. Ob 9 uri bojo cepili otroke iz Šempetra, Petjah, Ažle an Klenjā. Ob 14,30 uri istega dne pa bojo cepil u ambulatoriju u Gorenjem Brnusu otroke iz usjeh ostalih vasi.

ZA OSKODOVANE KRAJE PO POTRESU. Učiteljstvo špeterskega šuolskega inšpektorata je zbralo 20.000 lir za po potresu prizadevite ljudi u Južni Italiji.

NESREČA NE POČIVA. Zlo hudo se je ponesreču naš vaščan

49 ljetni Anton Černoja. Zaki je zgubu kvilibrijo je padu s senika na dvor an si zlomu več reber. Ozdravu bo u adnim mjescu. Tud 48 ljetna Rozalija Vogrič je pada z lestve, kar je šla u senik an se močno udarila u glavo. Ozdravila bo u treh tjednih.

POROKA. Poročila se je Guerina Černoja z Giovanni Bevilacqua. Želimo jima dosti sreče u skupnem življenju.

Podbonesec

Ministrstvo za javna dela (Ministero dei Lavori Pubblici) je delilo našemu komunu 6.120.000 lir za postrojiti cesto u Vrhu (Spinjon), Arbeču an Roncu.

Za imjet ta kontribut se je največ interesu u Rimu videmski deputat on.le prof. Vittorio Marangone, ki je personalmente interveniru par ministru za javna djela. Zvjedalo se je, de so bli njekšni demokristjanski deputati an senatorji pruot temu, de bi se sadā dali soudi našemu komunu an sojal, de bojo naši ljudje pozabil, predno bojo «elezioni» kaj jim je daju governo.

MEČANA. Cjesta, ki veže vas z dolino, bo preca nareta. Iz tesne gorske staze so nardil dobró klovzno cesto an takuò se nam ne bo korlo več maltrat z bremenii na hrbitu, zaki jih bomo sadà lahko vozili.

Fojda

Tele dni imajo naši kontadinji poune roke djela, zaki se parpravijo na trgatev. Zavoj suše pardejek ni velik, a vino bo kvalitetno in se bo moglo primerjati z najboljšimi vini nacionalne produkcije. Računajo, da je suša nadilavečmilionov škode in zatuò je več ku kajšen kontadin, ki je imel največ entrat od vina, v resnih skribh kako bo prezivu ljeto.

POROKA. Poročila se je Dina Debellis z Mariom Caporale iz Čedada. Novoporočemema želimo dosti sreče na njuni skupni poti.

Iz Rečanske doline

Si sistemara na kajšno drugo vižo u raunini.

Podatki, ki so bli publicirani od provincialne administracije glede začasne emigracije, nam povjedob, da je blo koncem 1951 ljeta 251 ljudi po svete (63 žensk an 188 mož). U ljetu 1959 pa je blo proč od duoma kar 550 ljudi (200 žensk an 350 mož). An tisto število se je u zadnjih treh ljetih še dosti povečalo. Doma so le starji ljudje an otroci an še tjeħi małlo. U nekatierih vaseh bojo muorli čez par ljet zaprjet šuolo zavoj pomanjkanja otruök.

Utana

Novo cjesto, ki peje iz Podutane u našo vas, djelajo takuò počas, de se nareto djelo podjera. Ce bo takuò počas šlo djelo naprej, ne bo nikol narejeno. Djelajo jo že tri ljeta an so jo nardil le dan kilometer. Kaj čakajo, de se bo sama naprej nardila? Ljudje so zlo naveličani vozit po starim cjesti, ki je zlo strma, povrh tege pa še tesna an kamenita.

Zadnje cajte gre po naših vaseh usē pouno automobilu, zaki se iz Stare gore vračajo po tjem kraju, de nardijo cjeu krog. Zatuò cesta ne bi bla nucna samo za domačine, ampà bi imela veliko importanco še za turizem. Stara gora je zadnje časa zlo obiskovana, znana je pa tud športnikom zavoj avtomobilskih gar, ki jih djelajo vsako ljeto.

FRANCE BEVK:

MOJA TOLMINSKA

Tolminska je majhna deželica, v svojih naravnih mejah lepo zaokrožena celota. To misel je bil z nekoliko drugačnimi besedami izrazil Simon Rutar, ki je spisal «Zgodovino Tolminskega». Deželica tako majhna in zaokrožena, da sem nedavno s Hudournika na Vojskem skoraj vso objel z enim pogledom. Na severu in zahodu vrste gorje, ki strmijo drugačez drugo. Od severnega pobočja Matajurja mi je šel pogled na Kanin, na Rombon, na Krn in na razpotegnjeno pogorje Črne prsti, izza katerega je gledal Triglav. Bele, skalnate stene kot mejniki obzorja. In bliže še en polkrog z gozdnatimi ali zelenimi vrhovi: Kološrat, Mrzli vrh, Javornik, Kotel, Kojca in Porezen. In na pogled čisto blizu, kot na dlani.

Šentviško-gorska in Šebreljska planota. In masiv Vojškega, na katerem sem stal. A za hrbtem temni, strmi rob Trnovskega gozda, že onostran tolminskih mej. Globoko pod menoj Hotenjska dolinica, ki se pri Doljenji Tribuši steka z dolino Idrije. Idrije, ki v deževju nevarno naraste, se po dolgem teku bliža Soči. Oko sledi njeni svetli, vijugasti poti do izliva. Soča, »hči planin«, misel le sluti med temnimi bregovi Posočja. Pogledu uhačajo tudi vrhovi, ki oklepajo Trento. In doline, dolinice in grape, ki so se stisnile med vrtoglavima pobočja.

V mladosti mi je bil iz rojstne vasi pod Kojco ujet pogled med Porezen z Otavnikom in Slemenom in med Obloški hrib, izza katerega so gledale sive Peči, kakor smo s skupnim imenom imenovali pogorje Črne prsti. Počasi, kot je polagoma iskala noge v svet, se mi je odkrivala tudi domača deželica, dokler se mi ni docela odkrila. Najprej Baška grapa s svojimi strminami, vsa samotna in divja, oddaljena od sveta, dokler ni po nji stekla Bohinjska železnica. Ustno izročilo je pripovedovalo o tovorni poti, ki je nekoč šla po dolini, zdaj tik ob Bači, zdaj više na pobočju, kakor so ji dopuščale zemske gube. Po nji so Bohinjci tovorili svoje kovačke izdelke, ko so hodili na sejme v laške dežele. V mojih deških letih se je po grapi že vila cesta in našo samoto povezovala z vso deželico. Bil sem pijan od sreče, ko me je nekoč pripeljala v Tolmin, ki se mi je zdel veliko mesto, a Volčansko polje velika ravnina.

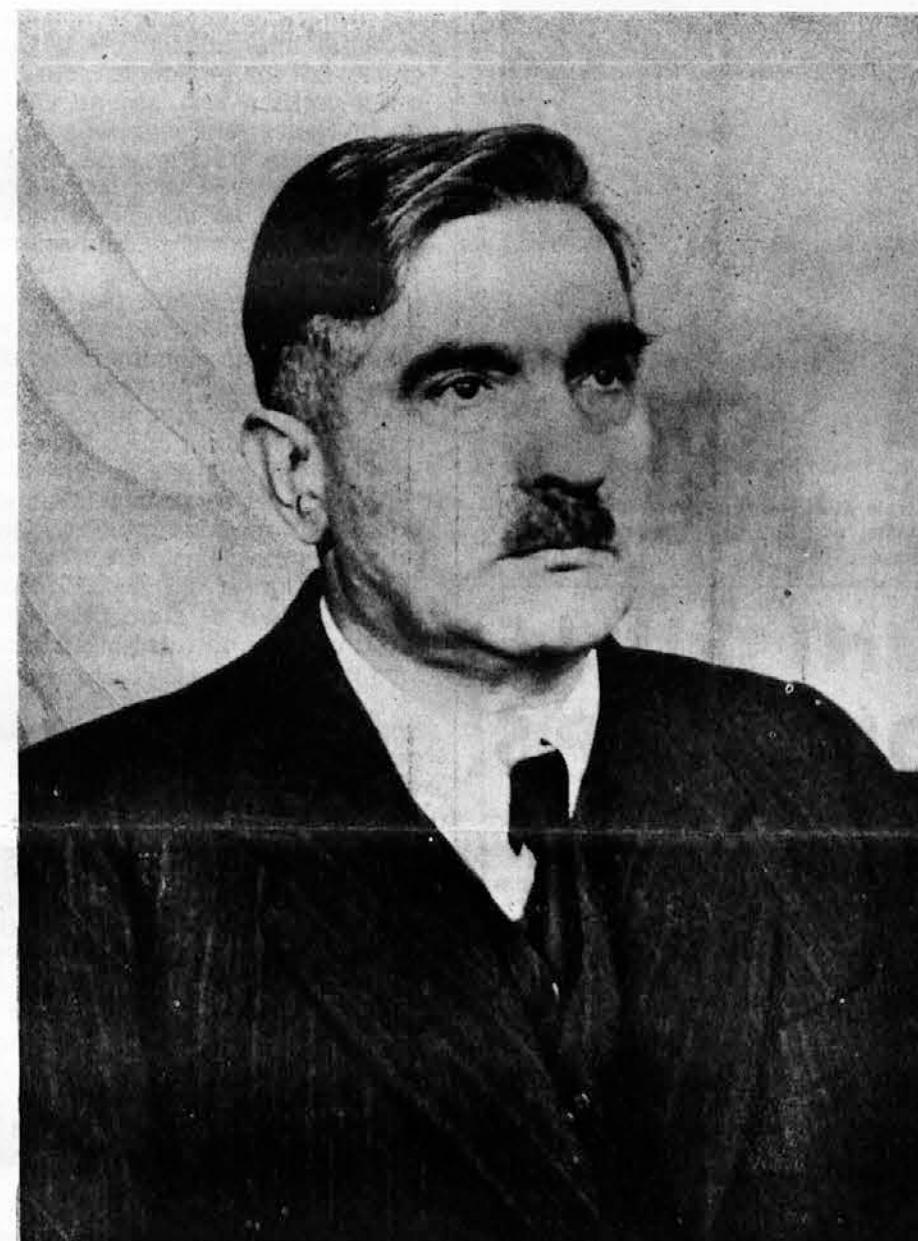
Tolminska ima namreč le ozke pasove polj ob rekah in rečicah, na gorskih planotah in policah. Tuje se čudi, v kakšnih strminah visijo ponekod njive, njivice in lazi, ki jih je iztrebila potreba po vsakdanjem kruhu. Po večini jih »orje« le rovnica, a težka bremena prenaša le oprtnik. Tolminska je v kratkih besedah: skalnate čeri, vrtoglavе strmine, samotni obronki s temnimi gozdovi, rjavimi senožetmi in skritimi planinami, samotne vasi s tesnimi sku-

pinami hiš, raztresene kmetije in bajte.

Siromašna deželica, ki terja mnogo znoja in truda. Vendar ne tako siromašna, da bi se zanjo ves srednji vek ne bojeval razni mogočniki. Med temi na prvem mestu oglejski patriarhi in goriški grofi. Zdaj z mečem, zdaj z barantanjem je deželica prehajala iz rok v roke. Ne le zaradi zemljepisnega položaja, ker so šle skoznjo važne poti na sever, ampak predvsem zaradi bogastva njenih gozdov in pašnikov. Tolminska je bila za mogočnike molzna krava, za katere sesce so se vsi pulili. Tlačani pa so potili kri, dokler ni njihova mirna čud zagorela v velikem puntu.

To je že zdavnaj preteklost. Otriči puntarjev obujajo spomin na to le iz knjig. Mogočniki so utonili v pozabo, ostala je živa želja po boljšem življenju. In naravne lepote Tolminske, ki so svojevrstne, večne in nespremenljive. Besede ne povedo mnogo; spoznajih, kdor jih sam doživi. Komurkoli bi hotel v eni vožnji razkazati svojo deželico, bi ga vodil od izvira Soče do izvira Idrije. Soča, čudovita reka, ki se pogled opaja ob njenih barvah in čistih brzicah. Divje doline med skalnatimi stenami vrhov, ki vzbujajo grozo in vabijo. Nikjer drugod na svetu bi ne mogla nastati pripovedka o »Zlatorogu«.

(nadaljuje)

FRANCE BEVK, pisatelj, ki je napisal nam zelo priljubljeni roman Kaplan Martin Čedermač.

ALENKA

Ime so ji dali Alenka,
a včasih je Lenka bila,
in rekli so ji potepenka,
ker rada v potep je kdaj šla.

A zdaj bodo torbo ji dali
in vseh tistih tisoč reči
in jutri jo bodo peljali
že prvikrat v šolske klopi.

Igrače osamljene v kotu
otočno strmijo za njo,
ker zdaj bodo le še na potu
in včasih v nadlego celo.

Konjiček sam sebi se smili
in punčki gre skoraj na jok,
ker niso po Lenki kupili
pri hiši tej nič več otrok.

Kako bo zdaj to vse drugače,
ko Lenke ne bo več doma,
kaj bodo počele igrače
in kdaj se potepat bo šla?
konjiček in punčka, adijo,
adijo otroci iz vasi,
zdaj Lenko - učenko skrbijo
drugačne in večje rečil

Lojze Krak

NADALJUJE IZ PRVE STRANI

TESSITORI

pravice in enako ravnanje državljanov, ne glede na jezikovno skupino, kateri pripadajo, in zaščite ne so njihove etnične in kulturne značilnosti».

Kot torej vidimo, je ta člen precej podoben zadevnemu členu ustave in brez razčleme ter samo načelno jamči slovenski manjšini njene narodnostne pravice. Toda furlanskemu demokristjanskiemu senatorju je tudi to preveč. Ne smemo pa pozabiti, da je zakonski osnutek, za ustanovitev dežele, ki so ga furlanski demokristjani predložili vladi, nosil ime prav po Tessitoriju in v njem ni bilo besedice o slovenski narodnosti skupnosti, ki živi v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Poleg tega pa je znano, da so demokristjanski predstavniki v dolgih razgovorih s socialisti, ki so odločno zahtevali bolj točna in obširnejša jamstva za zaščito manjšine v deželi, sprejeli besedilo člena 3 zakonskega osnutka, proti kateremu se ni v poslanski zbornici postavil noben demokristjanski poslanec.

Za Tessitorijem je govoril demokristjanski senator Vallauri, ki je izjavil, da tolmači mnenje vsega goriškega, da bo nova dežela čimprej ustanovljena.

Tretji govornik je bil senator Chabod iz Doline Aoste. V ostri polemiki z misovci, je Chabod izjavil, da so bili dosedanji rezultati v njegovi avtonomni deželi na vseh področjih pozitivni ter

je zato zaželel mnogo uspehov novi deželi Furlaniji—Julijski krajinai. Na popoldanski seji se je oglasil liberal Battaglia, ki je prav tako kot misovci in kot njegovi strankarski kolegi v poslanski zbornici, govoril proti ustanovitvi dežele.

Nato je senator Battaglia izjavil, da ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Julijsko krajino utegne zaostri nasprotstva med tam živečimi etničnimi skupinami in podpirati razvoj »protitalijanskih občutkov« slovenske manjšine. Dodal je, da si krajevni eksponenti KPI, v popolnem soglasju z jugoslovansko vlado, prizadevajo, da bi pogreli med Slovenci ireditistične zahteve.

Njegove izjave so povzročile med levičarskimi senatorji bučne proteste. Nato je demokristjanski senator Tessitori pripomnil, da bi obtožbe proti KPI, če bi bile dokazane, utemeljile bud prekršek, ki je kazniv po kazenskem zakoniku. Zato bi bilo potrebno, da jih senator Battaglia dokumentira in da eventualno prijavi sodnim organom, to kar je izjavil.

Nato je senator Pellegrini v imenu KPI izjavil, da bo komunistična skupina glasovala proti vsem amandmajem zato, da bi zakon lahko bil čimprej odobren. Senator Solari pa se je v imenu PSI ponovno zavzel za pravice narodne manjšine, za vprašanja v zvezi s tržaškim pristaniščem in je zahteval deželnno programacijo v okviru vsedržavne.

Kis an most

Kakuò more bit, de imajo nekatjeri kmetje samo dobr mošt, drugi pa, ki imajo isto sadje, se jim nimar ukisa an imajo v sodih namjesto dobrega mošta le kis?

Visno ni kriuda na sadju an tudi kletj ni nimar kriva. Kriuda je predusem na kmetih samih, ker z mostom se runajo pru. Uzemimo dva kmeta. Parvi zlo gleda par stiskanje sadja na cistočo an red. Pred stiskanjem an po njem umije uso posodo, stiskalnico an use imprešte, ki jih je par tjem delju nucau. Sadja, je stuku ali zmlu, ne pusti čakati na stiskanje, ampak ga sobit spravi u stiskalnico an ga stisne. Tropine spravi sobit u mesta, kjer stoji stiskalnica an iz bližine sladkega mošta.

Drugi kmet pa runà gih naruobe. Kadar gre za umivanje stiskalnice an posode, se mu zdi škoda vode bui ku potle, kar ima mošt že u sodu an ga ce razmnožit s tjem, de mu parlje vode. Korita, kjer je mleu sadje, ne očisti an pusti tropine kar u stiskalnici do drugega stiskanja ali pa jih tudi kar pomješa s fršnim sadjem, de bi usafu več mošta.

Ce pogledamo kletj, kjer imajo spravljeno pijačo, lahko vidimo 'dname difference. Par parvem kmetu je use čisto an lepu urejeno. Soda s kisom u tej kletji ne ušafa niti takrat, če si že pregloboko pogledu u sede z dobrim mostom. U useh sodih s fršnim mostom pa veselo vre.

[Kakuò drugače je po nekatjerih kleteh. Zatočio an kislo smardi u mufovih an prašnih kleteh. Sobit par uratih se že spotakneš na sodu, ki je napoujen s kison. Iz pipe počasi kaplja kis na tla an iz sodou, ki vrejo, se cedi izmeček na tla. O cistoči an potriebnem redu ni sledu. Kajšni so u tjem primeru sodi u svoji notranjosti? Ce poduhas skozi pipe to skoraj zabode u glavi kislina, ki je u tajnih sodih, ker jih kmet ankul pravilno ne umije an se še hvali s tjem, de sodou ne umiva, ampak de pusti u usakem sodu malo mošta, ker po njegovi pameti tuò ohranjuje sede.

ZANASE gospodinje

Madeže od jagod boste zlahka odpravili s perila, če ga boste kuhalni u neslani vodi, u katjeri se je kuhu bježu.

Ce njemate žlice za obuvanje šuonou, potle nucajte staro trdo poštno karto. Suoline boste lahko obuli an ne vederbali opetnikov.

Narjezane rože ne smijete sobit postaviti v vase. Dosti več bojo ostale ljape, če jih pred tjem položite za

adnò uro u kandlo z vodo, ker se bojo takuò preje dobro napile.

Zarjavele želje boste z lakkoto izvlekl, če buoste okuo an okuo želje namazali s petrolejem. Cež nekaj časa, kar se bo petrolej vlez, boste želje z lakkoto izvlekl.

Umazano hrastovo pohištvo se lepuò očisti z bjelim pivom (bjera), ki ga hitro izbriše. Odrgnjena mesta pa namežite z mješanicu raztopljenega bjelega voska an terpentinovega olja.

Kožico z jeter lahko odstranite, če jih za moment pomočite u vrjelo vodo.

POLJEDELSTVO

DJELO NA NJIVI

Sadà je zadnji cajt, de skopate tud pozne suorte krompirja, ker potle lahko pride dažeuna ura an krompir bo začeu gniti že na njivi.

Tud zguodnjo suorte sjerka bo trjeba pobrat tale mjesac. Kar bo njiva pospravljena jo preorite al prekopajte an jo parpravite za usjat ušenico.

Iz Kanalske doline

V soboto 15. septembra je bilo naše mestece nenavadno razgibano, pa kaj bi ne bilo, preko meje je prišlo na tisoče Avstrijev na naš trg, kajti prav ta dan je bila odpravljena viza za vstop v Italijo. Kot vemo, so morali avstrijski državljanji zaradi dogodkov v Južni Tirolski od lanskega julija meseca sem imeti vstopno visto od italijanskih konzularnih oblasti, kar je zahtevalo precej časa in zato je bilo tudi znatno manj prehodov. Trgovine, gostilne in trg so začeli pešati, vedno manj avstrijskih kupcev, ki so bili najboljši klienti. Sedaj se bodo povrnili zopet časi, ko bo razstavljen blago hitro razprodano, saj so obutev, pletenine, sadje in druge drobnarije mnogo ceneje v Trbižu kot v sosednji Avstriji.

Non appena sarà costituito l'ENEL bisogna

INDUSTRIALIZZARE

le nostre Valli per garantire anche agli Sloveni del Friuli un lavoro dignitoso in casa propria.

Non possiamo non ritornare sopra un argomento di grande attualità.

Si tratta della nazionalizzazione dell'energia elettrica, di un problema cioè di interesse generale e che ovviamente è seguito più da vicino da coloro che dalla nazionalizzazione stessa non possono che trarne beneficio; e che sia così lo sta a dimostrare l'accanimento con cui si è battuta e si batte tutta la destra economica e politica italiana — dai fascisti ai liberali — nonché parte, per fortuna esigua, della destra democristiana.

Per quanto riguarda in particolare le nostre vallate, la nazionalizzazione dell'energia elettrica va strettamente collegata alla possibilità di un'industrializzazione delle vallate stesse.

Abbiamo già riferito che nella nostra zona vi sono grandi risorse idriche: infatti sono in attività due centrali elettriche nella Val Torre, una nella Val Cornappo e una nella Val Resia.

Ebbene proprio con lo sfruttamento di parte dell'energia prodotta dalle citate centrali, quella parte cioè soggetta alla nazionalizzazione, è possibile far mutare volto all'intera zona ed aviarla ad una sicura rinascita economica; rinascita che in primo luogo, con il miglioramento delle condizioni di vita e le possibilità di lavoro, porrebbe in certa misura fine a quel preoccupante fenomeno costituito dall'emigrazione, fenomeno che non fa certo onore alle classi dirigenti del nostro Paese e che da luogo a quello spopolamento che tanto preoccupa e che minaccia di rendere deserti tutti i nostri villaggi.

Per intanto:

1) Creazione nel territorio di San Leonardo — dove, com'è risaputo, oltre all'eliminazione della fabbrica degli estratti tannici di Cividale, è stata non solo chiusa ma addirittura demolita la fabbrica di cemento di San Leo su cui gravitava l'economia di gran parte dei Comuni della Slavia Friulana tra cui Grimacco, Stregna, Drenchia e naturalmente S. Leonardo, tutti Comuni già facenti parte della famosa «Banca di Merso» a struttura federativa, autonoma e democratica con sede del proprio libero Parlamento (Arengo) a San Quirino — di una industria che garantisca il lavoro in casa propria a tutti i lavoratori della zona. Questa industria potrebbe benissimo essere orientata verso una produzione mobilifera sul tipo di quelle vicine di Corno di Rosazzo e Manzano.

2) Creazione a San Pietro (al Natisone) di una grande fabbrica per la lavorazione, la trasformazione, in succhi e marmellate, della frutta con annesso frigorifero a struttura cooperativistica per la conservazione della frutta

I due rami del Parlamento hanno approvato all'unanimità il disegno di legge per il miglioramento dei trattamenti di pensione delle assicurazioni obbligatorie per l'invalidità, la vecchiaia e i superstiti.

Il provvedimento — che pure costituisce un sostanziale miglioramento del trattamento di pensione — lascia ancora insoluti i problemi di fondo del nostro sistema pensionistico.

Il nuovo disegno di legge prevede in un suo articolo la costituzione di una commissione — di cui faranno parte anche i rappresentanti dei lavoratori — per lo studio e la elaborazione di un piano per la riforma del sistema pensionistico dell'INPS. Va ricordato che fin dal 1960 la CGIL ha presentato un organico e completo progetto di legge per la realizzazione del nostro Paese di un moderno sistema di sicurezza sociale.

Qui di seguito si indicano le più importanti innovazioni contenute nella legge approvata e cosa in pratica spetta ai pensionati dell'assicurazione obbligatoria INPS.

L'AUMENTO DEL 30%

Tutte le pensioni sono aumentate, a decorrere dal primo luglio 1962, nella misura del 30 per cento circa del loro importo attuale. Tale aumento è determinato dalla modifica del coefficiente di adeguamento della pensione base che passa da 55 a 72 volte. Come per il passato la pensione è maggiorata di un decimo per ogni figlio a carico.

I MINIMI DI PENSIONE

Le nuove pensioni, comunque, non potranno essere inferiori ai seguenti minimi:

PRIN OM: Copari Faustin, astu sintut? Ce pretesce che àn i scas dal Friul: e uelin nuiechementaneul une representante te Ciamate e te Region!

SECONT OM: Ce uellet dì, copari Tizian; e àn reson benedet; e soredut al l'un lor sacrosant dirit. E son, sastu, corante mil di lor. Ti pare nuie?

PRIN OM: Ce disistu mai, copari? Ce dirit ae mo che intate là. Manciares altri!

SECONT OM: Tas po. Si viot propri che tu ses avonde indaur. Ance lor è an i nestris stes dirits. Fole ti trai, non viodistu che fintrama i neris de Afriche si fasin indenant.

della zona.

Tutto ciò naturalmente come base di partenza in quanto di volta in volta, a seconda dell'opportunità e della necessità e con il certo apprezzamento e intervento in solido del costituendo Ente Regione che non può mancare, sarà possibile tener dietro anche ad altre iniziative che tornino di vantaggio economico a tutte le popolazioni della Slavia Friulana.

Una delle nostre fonti di energia è la centrale di Crosia in Val Torre: è una ricchezza di cui devono beneficiare anche, e prima di tutte, le nostre popolazioni.

INNOVAZIONI SULLE PENSIONI DELL'INPS

L. 15.000 mensili per tutti i pensionati che hanno raggiunto il 65. anno di età.

L. 12.000 mensili per tutti i pensionati di età inferiore ai 65 anni.

Tali minimi, come per il passato, verranno aumentati di un decimo per ogni figlio a carico.

NON HANNO DIRITTO AI NUOVI MINIMI

— I pensionati che lavorano alle dipendenze di terzi, per i periodi in cui percepiscono una retribuzione;

— i pensionati braccianti agricoli per le giornate di iscrizione negli Elenchi Anagrafici;

— i pensionati contemporaneamente titolari di altro trattamento pensionistico obbligatorio, quando la somma delle due pensioni supera il minimo.

PENSIONE AI SUPERSTITI

Il diritto alla pensione di reversibilità è stato esteso ai superstiti di assicurati deceduti dall'1-1-1945 al 31-12-1957 e che al momento della morte non avevano l'età pensionabile per vecchiaia ma possedevano i requisiti di contribuzione e di assicurazione stabiliti per la pensione di vecchiaia. La domanda deve essere fatta da parte degli interessati, imporgabilmente entro e non oltre due anni dalla data in cui entrerà in vigore la nuova legge. Entro lo stesso periodo potranno presentare domanda per pensione di reversibilità tutti coloro che, avendo diritto a tale pensione, non provvidero a farlo entro i termini fissati dalle leggi precedenti.

EVASIONI CONTRIBUTIVE

Le evasioni contributive relative a periodi prescritti possono essere sanate anche senza ricorrere all'azione per danni. Infatti il datore di lavoro inadempiente può versare all'INPS la somma occorrente per garantire al lavoratore danneggiato la pensione o la quota di pensione non corrisposta per effetto della evasione. Il lavoratore può sostituirsi al datore di lavoro nel versamento della somma occorrente.

VERSAMENTI VOLONTARI

I lavoratori che abbiano versato nella loro vita lavorativa almeno 5 anni di contributi assicurativi, per i primi due anni dalla data di entrata in vigore della nuova legge potranno essere autorizzati ad effettuare versamenti volontari, anche se non possono far valere un anno di contributi negli ultimi 5 anni.

LIMITI DI REDDITO PER GLI ASSEGNI FAMILIARI

A seguito degli aumenti delle pensioni, i limiti di reddito previsti per la corresponsione degli assegni familiari nei confronti del coniuge e dei genitori sono elevati, nel caso di redditi derivanti esclusivamente da pensione, a L. 18.000 mensili per il coniuge e per un solo genitore, e a L. 33.000 mensili per i due genitori.

Une note storiche di un Slav in lenghe furlane

LA REPUBBLICHE DI VIGNESIE e i Slav dal Distret di S. Pieri

Cuant che si viod un Slav pa' la citat a mena un čar di legnis o puartà une cosse, o un fass di fen, si e soliz di fasi une čative opinion de lui, e si misure su chell brazolar duč i Slas; si ju calcule duč rōzos, e cuasi cuasi nemis de Patrie. Ma anče fra i Furlans, e fra duč i popui, je de la int che no a sal in gnučche, come de la int educade e civil, par cui che no si po čoli il model fra i straz de la int pui basse, ma bensi da la int che vei ričevude une educazion. Seben che fra i Slas an sei di rōzos, an d'ē anče di educaz, civili, ospitalissins e di capacitat. Si čate di Slas studenz nei Seminari e nelis Univertitaz di Padue e di Bologne che fasin lis primis figuris. Fra i Slas an d'ē che son diventaz periz, inzegrins, avocaz, miedis, nodars, predis di capacitat, e profesors benemeriz e di vaglie. Anče i Comandants militars e son une vore contenz de la zoventut slave par il bon contegno che ha: fedel, ubidient, e pronte al comand. E cheste prerogative di fedeltat e di ubidienze le an vude simpri i nestris Slas, a cualuncue Guvier fassin stass agregas, cun dut che son di razze different de la nestre, e che fevelin une lenghe tant di viarse de nestre.

Antigamentri lor si rezevin cu lis propis lez administrativis, economichis, pulitichis e judiziari. A vevin un Guvier democratic, cul lor Parlament, cui lor Deputaz, il cual si riunive une o pui votis a l'an, second i bisugni. Elezevin i Deputaz i paris di famee, che componevin la Vicinie; e cheste si racolzeve in ogni pais, in ogni ville, in plazze, ator a une taule di pier.

Agregas a la veče Republike di Vignesie nel 1421, la Sere-nissime, che no iere čiatr indaūr, confermà ai Slas duč i privilegios e diriz antigs, non solamentri, ma in — d'azonzè di gnus, e cussi si assicurà la lor fedeltat illimitate; jù fasè autonomos e indipendenz, e sore ploi ur affidà la custodie dei confins «ob preservationem gentium barbarorum».

Apparis da documenz irrefragabi racolz e publicaz da l'Avocat Dr. Carlo Podrecca ne la so *Slavia Italiana*, che cu la Ducal 16 Lui 1455 vignivin confermadis lis letaris Ducals 15 Novembar 1450, dula che i Slas jerin esoneraz de contribuzion del legnam e de pae par lis navs.

Simil del setembar 1492: «no ilos exemptos conservari voluimus, et mandavimus ab obnibus et gravedinibus, et in hoc propositu magis atque magis perseveramus».

Dal Consei dai Dis, 17 Mai 1532, fo comandat al Proveditor di Cividat di «non permettere che gli uomini della villa di Landro vengano estretti ad alcuna fazione contro la forma dei loro privilegi».

Lis ducals 31 Avost 1550; 10 Marz 1559; 12 Setembar 1559; imponevin ai Luogotignint de la Patrie dal Friul di «non astrin gere gli abitanti delle Convalli a gravezze e di osservare le loro solite ed antique imunita».

Il Decret 30 Setembar 1622 del Proveditor di Cividat in base ai Ordins dal Senat: «fa pubblicamente intendere con gli abitanti delle Convalli di Antro e Merso come la pub.ca numifi-zenza vengano conservati da ogni dazio».

Cussi anče lis Ducals 29 Setembar 1633; 19 Mai 1635; 18 Otubar 1635; 10 Jugn 1636; e vie di seguit. Io ricuardarai nome qualche altre ducal:

Ai 12 di Otubar 1658 il Senat «mantiene illes ed immuni le Convalli nei privilegi ed esenzioni precipue in quelle del Decreto 26 Settembre 1492»;

3 Novembar 1658. I Presidenti Savi del Senato ordinin che «in esecuzione della precedente 12 ottobre, non siano molestate le Convalli di chi che sia per quasivoglia gravezza o altra imposizione».

18 Zenar 1660. I Venti Savi del Senat declarin esecutivs lis precedenz sott pene di Duc. 500 al Proveditor e ai Esators in cas di violazion»;

16 di Avril 1663. Ducal che conferme la precedent; e specialmentri che dal 1648, e che li Populi d'Antro e Merso restano dichiarati liberi, imuni ed esenti da ogni e qualunque gravezza»; 21 Zenar 1665. Il Collegio dei Savi proibiss al Proveditor di Cividat che «in modo alcuno sia inferita molestia alli sudetti abitanti... da qualunque persona in pena di Duc. 500 applicati dall'Arsenal nostro... così che godino intieramente l'immunità concessagli dalla pubb.ca Grandezza»;

1. Marz 1674. Ducal che conferme chè dal 1492 sempre eseguita. 8 Jugn 1685 del Doge Zuan Cornelio al Luogotenente Bastian Mocenigo che conferme i privilegios de lis Convals di Antro e Merso «assicurandoli in ogni tempo della pubblica predilezione et patrocini».

(al va indenant)

Merkuzza Raffaele

“SULKO,, IMPORT - EXPORT

GORIZIA - via L. Ariosto n. 14 - Tel. 56.68

vaš
čas
pridobi
vso
svojo vrednost!

12 58
VENERDI
29 FEB

industria
elettronica
elettronica
elettronica

solarjuidine